



ಕಳೆದ ದಿನಗಳ ನೆನಪುಗಳು

(ಸ್ವಾಮಿ ವಿರಜಾನಂದರ ಜೀವನ ಹಾಗೂ ಕೆಲವು ಸಮಕಾಲೀನ ಘಟನೆಗಳು)

ಮೂಲ ಬಂಗಾಳಿ: ಸ್ವಾಮಿ ಶ್ರದ್ಧಾನ್ಂದ

ಅನುವಾದ: ಪ್ರವ್ರಾಜಿಕಾ ಯೋಗಾತ್ಮಪ್ರಾಣಾ

ಭಾಗ ೧೯

ವಿರಜಾನಂದರು ಮಾಯಾವತಿಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ವಹಿಸಿ ಕೊಂಡ ನಂತರ ಅವರಿಗೆ ಮೊದಲು ಎದುರಾದದ್ದು ಆರ್ಥಿಕ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟು. ಏಕೆಂದರೆ ಮಿಸೆಸ್ ಸೇವಿಯರ್‌ಗೆ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ನೆರವಾಗಲಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; 'ಪ್ರಬುದ್ಧ ಭಾರತ'ದ ಎಲ್ಲ ಚಂದಾದಾರರ ಅವಧಿ ಡಿಸೆಂಬರ್‌ನಲ್ಲಿ ಮುಗಿಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಅವರು ತಮ್ಮ ದೇಶಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗುವುದೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದರು. ವಿರಜಾನಂದರಿಗೆ ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೇ ಮಿತವ್ಯಯದ ಅಭ್ಯಾಸವು ಇತ್ತು; ಅದು ಈಗ ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಬಂತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹಣವನ್ನೇ ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ಬಳಸಿ, ನಿಧಾನವಾಗಿ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಆರ್ಥಿಕ ಮುಗ್ಗಟ್ಟಿನಿಂದ ಪಾರುಮಾಡಿದರು. ಇವರ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಪರಿಶ್ರಮ, ಕೆಲಸದಲ್ಲಿನ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟುತನ ಮತ್ತು ಮಿತವ್ಯವಯದ ಅಭ್ಯಾಸವು ಮದರ್‌ಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು. ವಿರಜಾನಂದರ ಬಗ್ಗೆ ಅವರ ವಿಶ್ವಾಸ, ಪ್ರೀತ್ಯಾದರಗಳು ಬೆಳೆಯುತ್ತಹೋದವು. ಈ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹೊರುವ ಮೊದಲು ವಿರಜಾನಂದರು ಶ್ರೀಮಾತೆಯವರಿಗೊಂದು ಪತ್ರ ಬರೆದು, ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿ, ಅವರ ಆಶೀರ್ವಾದ ಬೇಡಿದ್ದರು. ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಯರಾಂಬಾಟಿಯಿಂದ ಶ್ರೀಮಾತೆಯವರ ಆಶೀರ್ವಾದ ಹೊತ್ತ ಮರು ಓಲೆಯೊಂದು ಬಂದಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಾತೆಯವರು ಹೀಗೆ ಬರೆದಿದ್ದರು —

೧೯೦೬

“ನೀನು ಮಾಯಾವತಿಯ ಅದ್ವೈತಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಮಿಸೆಸ್ ಸೇವಿಯರೊಂದಿಗಿರುವೆ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಮಿಸೆಸ್ ಸೇವಿಯರ್ ಮಾತೆಗೆ ನನ್ನ ವಿಜಯದಶಮಿಯ ಆಶೀರ್ವಾದಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸು. ಸ್ವರೂಪಾನಂದನು ಇನ್ನಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಕೇಳಿ ತುಂಬ ದುಃಖವಾಯಿತು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುತ್ತಿರುವ ಸುದ್ದಿ ಕೇಳಿ ಆನಂದವಾಯಿತು...”

— ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಮಾತಾ ರಾಕೂರಾಣಿ

‘ಪ್ರಬುದ್ಧ ಭಾರತ’ವು ನಿಯತಕಾಲಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗತೊಡಗಿತು. ಸೋದರಿ ನಿವೇದಿತಾ ನಿಯಮಿತವಾಗಿ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ವಿರಜಾನಂದರು ಸಹ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೊದಮೊದಲು ಕಠಿಣವೆನಿಸಿದ್ದ ಅದ್ವೈತ ಆಶ್ರಮದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಸಹಜವಾಗತೊಡಗಿತು. ಸ್ವಾಮಿ

ಸ್ವರೂಪಾನಂದರು ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ‘ಕೃತಿಶ್ರೇಣಿ’ಯನ್ನು ಪ್ರಕಟ ಪಡಿಸಲು ಎಲ್ಲವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಬೇಕಾದ ಬಹಳಷ್ಟು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದರು, ಮತ್ತು ಮುದ್ರಣದ ಕೆಲಸವು ಸ್ವಲ್ಪ ಸಾಗಿತ್ತು. ಈ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣ ಕೆಲಸವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಲು ವಿರಜಾನಂದರು ಮತ್ತು ಮಿಸೆಸ್ ಸೇವಿಯರ್ ಇಬ್ಬರೂ ಕಾರ್ಯತತ್ಪರರಾದರು. ಮಿಸೆಸ್ ಸೇವಿಯರ್ ಡಿಸೆಂಬರ್‌ನಲ್ಲಿ ಸ್ವದೇಶಕ್ಕೆ ಮರಳುವ ನಿರ್ಧಾರವು ಬದಲಾಗಿ, ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಸ್ಥಗಿತಗೊಂಡಿತು. ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ‘ಶಿಕಾಗೋ ಉಪನ್ಯಾಸ’, ‘ರಾಜ ಯೋಗ’ ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಭಾಷಣಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಮೊದಲ ಸಂಪುಟದ ಬಹುಭಾಗವನ್ನು ಸ್ವರೂಪಾನಂದರೇ ಮುದ್ರಣಕ್ಕಾಗಿ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿದ್ದರು. ವಿರಜಾನಂದರು ಈಗ ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ಮತ್ತಷ್ಟು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸತೊಡಗಿದರು. ಯಾವ ಯಾವ ನಿಯತಕಾಲಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳು ಪ್ರಪ್ರಥಮವಾಗಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿದ್ದವೋ, ಆ ಹಳೆಯ ಪ್ರತಿಗಳೆಲ್ಲ ಈಗ ಸಂಗ್ರಹವಾಗತೊಡಗಿದವು. ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ಉಪನ್ಯಾಸ ಮಾಲೆ ಮತ್ತು ಸಂಭಾಷಣೆಗಳ ಸಂಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ ವಿರಜಾನಂದರು ಅಮೆರಿಕಾದ ಭಕ್ತರಿಗೂ, ಸ್ನೇಹಿತರಿಗೂ ಪತ್ರ ಬರೆದರು. ಭಾರತದ ನಾನಾ ಪ್ರದೇಶದ ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರದ ಜನರಿಂದಲೂ, ಅಮೆರಿಕಾ-ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್‌ಗಳ ವಿಭಿನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಂದಲೂ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ಭಾಷಣ ಮತ್ತು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದು ಅಂತಹ ಸುಲಭವಾದ ಕೆಲಸವೇನೂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ಆಶೀರ್ವಾದದಿಂದ ವಿರಜಾನಂದರು ಈ ದುಷ್ಕರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಎಷ್ಟು ದಕ್ಷತೆಯಿಂದ ಮಾಡಿದರೆಂಬುದನ್ನು ಭಾವಿಸಿದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗುವುದು. ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ, ಸಂಸ್ಕರಿಸಿ, ಗ್ರಂಥರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೊರತರುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಕಠಿಣ ಕಾರ್ಯವೇ ಆಗಿತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರು ತರಗತಿ ಅಥವಾ ಉಪನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ನುಡಿದಂತಹ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಯಾರುಯಾರು ಬರೆದು ಕೊಂಡಿದ್ದರೋ ಅವರು ಹಲವೊಂದು ಕಡೆ ಮುಖ್ಯವಾದ ಭಾಗಗಳನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತಿದ್ದರು, ಇಲ್ಲವೇ (ಆ ಜಾಗಗಳನ್ನು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ತುಂಬಲು) ಅಧ್ಯಾಹಾರ್ಯ^೧ ಮಾಡಲು ಹೋಗಿ ಸಾಮಂಜಸ್ಯವನ್ನು ನಷ್ಟಗೊಳಿಸಿದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಭಾಷಣಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಆಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ಪರಿಷ್ಕರಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಿತ್ತು.

^೧ ಅಧ್ಯಾಹಾರ್ಯ — ಅರ್ಥಪೂರ್ತಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿರುವ ಪದ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಊಹಿಸಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

ಮೊದಮೊದಲು ವಿರಜಾನಂದರು ಬೆಳಗ್ಗೆ ಚಹಾ ಕುಡಿದು ಈ ಕೆಲಸ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಿದ್ದವರು ಹನ್ನೆರಡು ಗಂಟೆಯವರೆಗೂ ಎಡೆ ಬಿಡದೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಂಜೆ ಮದರ್ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಕುಳಿತು ಬೆಳಗಿನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಊಟದ ನಂತರ ಮತ್ತೆ ಕುಳಿತು ರಾತ್ರಿ ಹನ್ನೊಂದರವರೆಗೂ ಮುಂದುವರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ವಿರಜಾನಂದರಿಗೂ ಮಿಸೆಸ್ ಸೇವಿಯರ್‌ಗೂ ಸಂಸ್ಕರಣದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕವೇಳೆ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಮೂಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಿರಜಾನಂದರು ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ಭಾವಾರ್ಥವನ್ನು ಹಿಡಿದಿಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದರಿಂದ ಕೆಲವೆಡೆ ಭಾಷೆಯ ಸ್ಪಷ್ಟತೆಗೆ ಕುಂದುಂಟಾಗುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಮಿಸೆಸ್ ಸೇವಿಯರ್ ಕೋಪಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. 'ಜನರ ನಿಂದೆಗೆ ಒಳಗಾಗುವಂತಹ ಈ ರೀತಿಯ ಇಂಗ್ಲಿಷನ್ನು ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಡಿಸುವುದು ಉಚಿತವಲ್ಲ' ಎಂಬುದೇ ಅವರ ಆಗ್ರಹ. ಇವರಿಬ್ಬರ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯವು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಜಗಳಕ್ಕೂ ತಿರುಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇದರ ಮೂಲದಲ್ಲಿತ್ತು ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ಬಗ್ಗೆ ಇದ್ದಂತಹ ಗಾಢವಾದ ಪ್ರೀತಿ. ಇಬ್ಬರೂ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರನ್ನೇ ಸರಿಯಾಗಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸಲು ಇಚ್ಛಿಸಿದ್ದರಷ್ಟೆ!

ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ಕೃತಿಶ್ರೇಣಿಯ ಸಂಸ್ಕರಣ, ಪ್ರಕಾಶನ ವಲ್ಲದೆ ವಿರಜಾನಂದರಿಗೆ 'ಪ್ರಬುದ್ಧ ಭಾರತ'ದ ವ್ಯವಸ್ಥಾಪನೆ, ಆಶ್ರಮದ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ, ವೃದ್ಧಿಯಾದ ಮದರ್ ಸೇವಿಯರ್ ಅವರ ಸೇವೆಯ ಬಗ್ಗೆ ನಿಗಾ ಇಡುವುದು ಮುಂತಾದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳೆಲ್ಲ ಇದ್ದೇ ಇದ್ದವು. ಹೀಗಾಗಿ ಅವರು ಅಮಿಶ್ರಾಂತ ವಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರತರಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಕಾರ್ಯದಕ್ಷತೆಯೂ ಪ್ರಚಂಡವಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು. ಅನೇಕ ಬಾರಿ ಅವರು ಬೆಳಗ್ಗೆ ಲೆಕ್ಕ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕುಳಿತರೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಮೂರರವರೆಗೂ ಅದನ್ನು ಎಡೆ ಬಿಡದೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನಂತರ ಸ್ನಾನಾಹಾರಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ, ಚಹಾವನ್ನು ಕುಡಿದು, ತಂಬಾಕು ಸೇವಿಸಿ, ಒಂದು ಗಂಟೆ ಕಾಲವಷ್ಟೇ ವಿಶ್ರಮಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅನಂತರ ಸ್ವಲ್ಪ ಸುತ್ತಾಡಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು, ಇಲ್ಲವೇ ಎಲ್ಲರೊಂದಿಗೆ 'ಕ್ರೋಕೆ' (croquet) ಎಂಬ ಆಟವನ್ನು ಆಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಬಳಲಿದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಹಾಗೂ ಸಂತೋಷ ಪಡೆಯಲಿ ಎಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಮದರ್ ಸೇವಿಯರ್ ಈ ಆಟವನ್ನು ಚಾಲ್ತಿಗೆ ತಂದಿದ್ದರು. ಎಷ್ಟೋ ಬಾರಿ ವಿರಜಾನಂದರಿಗೆ ಸಮಯದ ಕಡೆಗೆ ಗಮನವೇ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಂಜೆಗೂ ಮುಂಚೆಯೇ ತಮ್ಮ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ಮದರ್ ಸೇವಿಯರ್ ಬಂದು, "ನಡೆ, ನಡೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಕ್ರೋಕೆ ಆಡುವೆಯಂತೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅವರನ್ನು ಕರೆ ದೊಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ಒಂದು ಸಾಲನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು, ಅದು ಅವರ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಿದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ವಿರಜಾನಂದರು

೨-೩ ಗಂಟೆಗಳ ಕಾಲ ತನ್ಮಯತೆಯಿಂದ ಆಲೋಚಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇವರು ಕುಳಿತು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯನ್ನು ತಿದ್ದುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ, ನೆಲ ಅಂತ್ಯನಲ್ಲಿ ಕೈಯಚ್ಚನ ಯಂತ್ರದ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ಕೃತಿ ಸಂಗ್ರಹವು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. 'ಪ್ರಬುದ್ಧ ಭಾರತ'ದ ಪ್ರಚಾರ ಮತ್ತು ಜನಪ್ರಿಯತೆ ಹೆಚ್ಚಾಗತೊಡಗಿತ್ತು. ವಿರಜಾನಂದರಿಗೆ ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಅಪೂರ್ವ ಅಂತಃ ಪ್ರೇರಣೆ ದೊರಕಿತ್ತು. ಈ ಕಾಲವು ಅವರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಶ್ವಾಘಾತೀಯವಾದ ಅಧ್ಯಾಯ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ತೋಟದ ಬಗ್ಗೆ ವಿರಜಾನಂದರಿಗೆ ತುಂಬ ಒಲವಿತ್ತು. ತೋಟದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಸೇಬನ್ನು ಅವರು ಅನೇಕ ಸಲ ಮಠದ ಸದಸ್ಯರ ಮೂಲಕ ಮಾರಾಟ ಮಾಡಿ ಬರಲು ಸಂತೆಗೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರು ಒಮ್ಮೆ ಮಠದ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳ ಆದರ್ಶದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತ, "ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಹೇಗಿರಬೇಕೆಂದರೆ, ಈಗ ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಕುಳಿತರೆ ಗಭೀರ ತನ್ಮಯತೆಯಿಂದ ಅದರಲ್ಲೇ ಮುಳುಗಿಹೋಗಬೇಕು; ಮತ್ತೆ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಎದ್ದ ಕೂಡಲೇ ತೋಟದ ಸೊಪ್ಪು-ತರಕಾರಿಗಳನ್ನು ಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಮಾರಿಕೊಂಡು ಬರಲೂ ಕುಂಠಿತರಾಗಬಾರದು" ಎಂದಿದ್ದರು. ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ಮಾತು ಮಾಯಾ ವತಿಯಲ್ಲಿ ಆಕ್ಷರಶಃ ಪಾಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು.

೧೯೦೭ರ ಏಪ್ರಿಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಖಿಗೇನರು (ವಿಮಲಾನಂದರು) ಮಾಯಾವತಿಯಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಲು ಬಂದರು. ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ವಿರಜಾನಂದರು ಮಾಯಾವತಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾಗ ಖಿಗೇನರೂ ಸಹ ಅಲ್ಲಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಶಾರೀರಿಕ ಅಸ್ವಸ್ಥತೆಯಿಂದಾಗಿ ಮಾಯಾವತಿಯಿಂದ ಇಳಿದುಬರಬೇಕಾಯಿತು. ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿದ್ದು ಅವರ ಆರೋಗ್ಯ ಉತ್ತಮಗೊಂಡ ನಂತರ ಅವರನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮಾಯಾವತಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಲಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ವರ್ಷದವರೆಗೂ ಅವರ ಆರೋಗ್ಯ ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು. ಆಶ್ರಮದ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ಕೃತಿಗಳ ಪರಿಷ್ಕರಣದಲ್ಲಿಯೂ ಅವರು ಬಹಳಷ್ಟು ಸಹಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ೧೯೦೮ರ ಫೆಬ್ರವರಿಯಿಂದ ಅವರ ಹಳೆಯ ವ್ಯಾಧಿ ಅಸ್ತಮಾ ಮತ್ತೆ ಮರುಕಳಿಸಿತು. ದಿನದಿನಕ್ಕೂ ಶರೀರ ದುರ್ಬಲಗೊಂಡು ಆರೋಗ್ಯ ಕ್ಷೀಣಿಸಿತು. ವಿರಜಾನಂದರು ತಮ್ಮ ದೈನಂದಿನ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಆಗಾಗ ಹೋಗಿ, ತಮ್ಮ ಪ್ರಿಯ ಸೋದರನ ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಾಯಾವತಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಗುತ್ತಿದ್ದ ಔಷಧ-ಪಠ್ಯಾದಿಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಕುಂದು ಇರತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಆದರೂ ವ್ಯಾಧಿಯು ದಿನದಿನಕ್ಕೂ ಉಲ್ಬಣಗೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ಹೋಯಿತು. ಅವರು ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರೆಂಬ ಆಸೆ ಕೈಬಿಟ್ಟು ಹೋಯಿತು. ೧೯೦೮ರ ಜುಲೈ ೨೩ರಂದು ರಾತ್ರಿಯ ಕೊನೆಯ ಜಾವದಲ್ಲಿ ಖಿಗೇನರು ತಮ್ಮ ಬಾಲ್ಯಸ್ನೇಹಿತನೂ, ಗುರುಭ್ರಾತನೂ ಆದ ಸ್ವಾಮಿ ವಿರಜಾನಂದರ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತ ಕೊನೆಯುಸಿರೆನ್ನಳಿದರು.

ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಅವರು ಪ್ರಜ್ಞೆ ತಪ್ಪದೆ ಎಚ್ಚರವಾಗಿಯೇ ಇದ್ದರು. ಅವರು ಅದೆಷ್ಟು ಪ್ರಶಾಂತತೆಯಿಂದ ಚಿರನಿದ್ರೆಗೈದ ರೆಂದರೆ, 'ಮೃತ್ಯುವು ಅತಿ ಸರಳ-ಸಹಜ ಕ್ರಿಯೆ'ಯೆಂದೆನಿಸಿತು ವಿರಜಾನಂದರಿಗೆ. ತಮ್ಮ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜೀವನದ ಪ್ರಾರಂಭ ದಿಂದಲೂ ಯಾರು ತನ್ನ ನಿಷ್ಕಪಟ ಸೌಹಾರ್ದದಿಂದ ಬಲ-ಪ್ರೇರಣೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದನೋ ಆ ಪ್ರಾಣಸ್ನೇಹಿತನು ಇಹಲೋಕ ವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದ್ದ. ವಿರಜಾನಂದರಿಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ಶೂನ್ಯವೆನಿಸಿತು. ಮಾಯಾವತಿ ಆಶ್ರಮದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಲ್ಲು ಹರಳುಗಳಿಂದ ಆವೃತವಾದ ಝರಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ವಿಮಲಾ ನಂದರ ಪಾಂಚಭೌತಿಕ ಶರೀರವನ್ನು ಅಗ್ನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಲಾಯಿತು. ಎಂಟು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಮಹಾತ್ಮರ ದೇಹವನ್ನೂ ಸಹ ಇದೇ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ದಹಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಅವರೇ ಕ್ಯಾಪ್ಟನ್ ಸೇವಿ ಯರ್. ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರು ಮಾಯಾವತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಶತಪಥ ತಿರು ಗುತ್ತ ಉತ್ತೇಜಿತರಾಗಿ ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ, — “He was a martyr to the cause” (‘ಆತನು ಮಹದುದ್ದೇಶ ಕ್ಕಾಗಿ ಆತ್ಮತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದ ಹುತಾತ್ಮ’) ಎಂದಿದ್ದರು.

ವಿರಜಾನಂದರು ಮಾಯಾವತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಆರು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುದಾಸ್ ಮಹಾರಾಜರು (ಮುಂದೆ ಸ್ವಾಮಿ ಅತುಲಾ ನಂದರು) ಅಲ್ಲಿಗೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಲು ಬಂದರು. ಇವರೊಬ್ಬ ಡಚ್ -ಅಮೆರಿಕನ್. ಅಮೆರಿಕಾದಲ್ಲಿ ಇವರು ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರನ್ನು ನೋಡಿದ್ದರು. ನಂತರ ಪೂಜ್ಯ ಸ್ವಾಮಿ ಅಭೇದಾನಂದರ ಹಾಗೂ ಸ್ವಾಮಿ ತುರಿಯಾನಂದರ ಸಂಸರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸಂಸಾರ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಹರಿ ಮಹಾರಾಜರೇ ಅವರಿಗೆ 'ಗುರುದಾಸ್' ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ೧೯೦೬ರಲ್ಲಿ ಅವರು ಪ್ರಪ್ರಥಮವಾಗಿ ಅಮೆ ರಿಕಾಯಿಂದ ಬೇಲೂರು ಮಠಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಮಠದಿಂದ ಅವ ರನ್ನು ಮಾಯಾವತಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಲಾಗಿತ್ತು. 'ಪ್ರಬುದ್ಧ ಭಾರತ'ದ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ತುಂಬ ಸಹಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.^೨

ಸೋದರ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳಾದ ಪ್ರಕಾಶಾನಂದ, ಬೋಧಾನಂದ ಮತ್ತು ಪರಮಾನಂದರು ಅಮೆರಿಕಾದಲ್ಲಿ ವೇದಾಂತ ಪ್ರಚಾರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸ್ವತಃ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗು

ತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ಮಾಯಾವತಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿದ ವಿರಜಾ ನಂದರು ಸೋದರರ ಯಶಸ್ಸಿನಿಂದ ಪುಳಕಿತರಾದರು. ಹಾಗೂ 'ಪ್ರಬುದ್ಧ ಭಾರತ'ದಲ್ಲಿ ಅವರ ಭಾಷಣಗಳನ್ನು ಆಗಾಗ ಮುದ್ರಿಸು ತ್ತಿದ್ದರು. ಪ್ರಕಾಶಾನಂದರು ಸ್ಯಾನ್‌ಫ್ರಾನ್ಸಿಸ್ಕೋದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿ ತ್ರಿಗುಣಾತೀತರಿಗೆ ಸಹಾಯಕರಾಗಿದ್ದರು; ಪರಮಾನಂದರು ಸ್ವಾಮಿ ಅಭೇದಾನಂದರು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ನ್ಯೂಯಾರ್ಕ್ ವೇದಾಂತ ಸಮಿತಿ ಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಬೋಧಾನಂದರು ಪಿಟ್ಸ್‌ಬರ್ಗ್‌ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈಗ ೧೯೦೬ನೇ ಇಸವಿ ನಡೆಯು ತ್ತಿದೆ. ಅಭೇದಾನಂದರು ವೇದಾಂತ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕಂದು ಕೆಲದಿನಗಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಲಂಡನ್ನಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ಅಲ್ಲೊಂದು ವೇದಾಂತ ಸಮಿತಿ ಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು.

ಭಾರತದಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ-ವಿವೇಕಾನಂದರ ಭಾವ ಧಾರೆ ಮತ್ತು ಅವರ ಆದರ್ಶಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾದ ಲೋಕ ಸೇವಾ ಕಾರ್ಯಗಳು ಕ್ರಮವಾಗಿ ವಿಸ್ತಾರಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದವು. ಶ್ರೀರಾಮ ಕೃಷ್ಣರ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಸಂನ್ಯಾಸಿ ಶಿಷ್ಯರು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ದಿಕ್ಪಾಲಕನಂತೆ ದಿಕ್ಕುದಿಕ್ಕಿಗೂ ಹರಡಿ, ತಮ್ಮ ತ್ಯಾಗ-ಭಾಸ್ವರವಾದ, ಜ್ಞಾನ-ಭಕ್ತಿ ಮಯವಾದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜೀವನವನ್ನು ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ಸೇವಾಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿ, ಮುಂದಿನ ಜನಾಂಗದ ಹೃನ್ಮನ ಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸ, ಉತ್ಸಾಹಗಳನ್ನು ತುಂಬುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಉತ್ಸಾಹದ ಚುರುಕು ದೂರದ ಹಿಮಾಲಯದಲ್ಲಿದ್ದ ವಿರಜಾನಂದ ರನ್ನು ಮತ್ತು ಇತರ ಸೋದರರನ್ನು ಮುಟ್ಟದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಲ್ಲರ ಆಂತರ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ “ವಾಹ್ ಗುರೂಜೀಕೀ ಫತೇ” (ಗುರೂಜಿಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ) ಎಂಬ ನುಡಿ ಧ್ವನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಯವರ ಕವಿತೆಯ ಸಾಲುಗಳು ನೆನಪಾಗತೊಡಗಿದವು:

ನೀನೆನ್ನ ಬೆನ್ನ ಹಿಂದೆ ಹಿಂದೆಯೇ ಇರುತಿರುವೆ
ಅದರಿಂದಲೇ ನಿನ್ನ ನಗುಮುಖವ
ಹಿಂತಿರುಗಿ ನಾ ನೋಡುತ್ತಿರುವೆ
ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಹಾಡುವೆ, ನಾನಾಗಿಯೂ ಭಯಪಡೆ,
ಜನನ ಮರಣವೆರಡೂ ಬಿದ್ದಿವೆ ನನ್ನ ಪದತಲದಿ,
ದಯಾನಿಧಿ, ನಾ ನಿನ್ನ ದಾಸ ಜನುಮ ಜನುಮದಿ,
ನಿನ್ನ ರೀತಿಗಳೇನೋ ನಾನರಿಯಿ
ನನ್ನ ಗತಿಯಾದರೂ ಏನು? ನಾ ತಿಳಿಯಿ
ಯಾರಿಗೆ ಬೇಕು ಅದರ ತಿಳಿವು ತಾನೆ?

ಇಂತಹ ಅದ್ಭುತ ಕರ್ಮವೀರರಾಗಿದ್ದರು ಶಶಿ ಮಹಾರಾಜ್. ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರ ತಿರೋಧಾನದ ನಂತರ ಸುದೀರ್ಘ ಹನ್ನೊಂದು ವರ್ಷಗಳು, ಅವರು ಮಠದ ಪ್ರಾಂಗಣವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗದೆ, ಏಕನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಪೂಜೆ ಸೇವೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಸೋದರ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳ ಪರಿಚರ್ಯೆಯಲ್ಲೇ ಕಳೆದಿದ್ದರು; ಅಂತಹ ಶಶಿ ಮಹಾರಾಜರೂ ಸಹ ನೇತಾರರಾದ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಒಂದೇ ಮಾತಿಗೆ ಮಣಿದು, ಅವರ ಆದೇಶ ಪಾಲನೆಗಾಗಿ ದೂರದ

೨ ಗುರುದಾಸ್ ಮಹಾರಾಜರು ೧೯೧೧ರಲ್ಲಿ ಅಮೆರಿಕಾಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ, ಮತ್ತೆ ೧೯೧೪ರಲ್ಲಿ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ೧೯೧೮ರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಅಮೆರಿಕಾಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿ ಬಂತು. ೧೯೨೦ ರಲ್ಲಿ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದ ಅವರು ಮತ್ತೆಲ್ಲೆಗೂ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಈ ಪುಸ್ತಕ ವನ್ನು ಬರೆದಾಗ, (ಅಂದರೆ ೧೯೫೬ರಲ್ಲಿ) ಮುಸ್ಸೂರಿ ಪರ್ವತದ ಬಾಲೋಗ ಗಂಜಿನಲ್ಲಿರುವ 'ಶ್ರೀಶಾರದಾ ಕುಟೀರ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅವರು ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಚಳಿಗಾಲದ ಕೆಲವು ತಿಂಗಳನ್ನು ಅವರು ಕಂಬಿ ಲ್ಲಿನ ಸೇವಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕಳೆದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ವಯಸ್ಸು ಈಗ ೮೮. ಅವರ ಗಭೀರ ಈಶ್ವರಪ್ರೇಮ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನ ವೈರಾಗ್ಯಮಯ ಜೀವ ನದ ಛಾಯೆ ಅವರ ಬಾಲಕಸದೃಶವಾದ ಮುಖಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಅರಳಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅವರಿಗೆ ಬಂಗಾಳಿ ಭಾಷೆ ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ, ಹೆಚ್ಚು ಮಾತನ್ನೂ ಆಡುವವರಲ್ಲ. ಆದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಅವರ ಸಂಗವು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಒಂದು ಅಲೌಕಿಕ ಶಾಂತಿಯ ಅನುಭವವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ.

ಮದ್ರಾಸಿಗೆ ವೇದಾಂತ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕಂದು ಹೊರಟುಬಂದಿದ್ದರು. ಕೇವಲ ಮದ್ರಾಸಿನಲ್ಲೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಸುತ್ತಮುತ್ತಲ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸುತ್ತಾಡಿ, ರಾಮಕೃಷ್ಣ-ವಿವೇಕಾನಂದರ ಜೀವನದ ಬೆಳಕಿನ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸನಾತನ ಹಿಂದೂಧರ್ಮವನ್ನು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲಿ ಹರಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಅವರ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ತಾತ್ವಿಕ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಕನ್ನಡಿ ಹಿಡಿದಂತಹ ಅವರ ಆರು ಉಪನ್ಯಾಸಗಳು 'Universe and Man' (ವಿಶ್ವ ಮತ್ತು ಮಾನವ) ಪುಸ್ತಕ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದ್ದವು. ೧೯೦೭ರ ನವೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಮದ್ರಾಸಿನ ಮೈಲಾಪುರದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಠವು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗುತ್ತಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕೇಳಿದ ವಿರಜಾನಂದರು ಹರ್ಷಗೊಂಡರು. 'ಜ್ಞಾನ-ಭಕ್ತಿ-ಕರ್ಮ' ಈ ಮೂರೂ ಯೋಗಗಳ ಮೂರ್ತರೂಪವೇ ಶ್ರೀ ಮಹಾರಾಜರು ಎಂದೆನಿಸಿತು ವಿರಜಾನಂದರಿಗೆ.

ಪೂಜ್ಯರಾದ ಸ್ವಾಮಿ ಶಿವಾನಂದರು (ಮಹಾಪುರುಷ ಮಹಾರಾಜ್) ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ಆದೇಶದ ಮೇರೆಗೆ ೧೯೦೨ರ ಜುಲೈ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ, ಬೇಲೂರು ಮಠದ ಶಾಖಾಕೇಂದ್ರದ ರೂಪದಲ್ಲಿ 'ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಆದ್ವೈತ ಆಶ್ರಮ'ವನ್ನು ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಆಶ್ರಮವೂ ಸಹ ಅನೇಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡು ಸಂತೋಷಜನಕವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಯುವಕರಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ, ರಾಮಕೃಷ್ಣ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಆದರ್ಶ-ಉಪದೇಶಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ವೇದಾಂತ ಪ್ರಚಾರ ಈ ಎರಡು ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಮಹಾಪುರುಷಜೀಯವರು ಸದ್ಗಂಧ ಪಠಣ, ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಕಾಶನ ಮುಂತಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲ ಜಾತಿ-ವರ್ಣದ ಬಡ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಹಿಂದೀ, ಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲಿಷನ್ನು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಲಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಉಚಿತ ಶಾಲೆಯನ್ನೂ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದರು. ಮೊದಲು ಮಠವು ಬಾಡಿಗೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದು, ಈಗ ಶಾಶ್ವತ ವಸತಿಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಲಾಗಿತ್ತು.

ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಜೀವಿತದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಅವರ ಸೇವಾ ದರ್ಶಗಳಿಂದ ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದ ಕಾಶಿಯ ಯುವಕರ ಗುಂಪೊಂದು ನೊಂದು ಬೆಂದ ದುಃಖಪೀಡಿತರಿಗೋಸ್ಕರ ಅಲ್ಲಿನ ರಾಮಪುರಪಲ್ಲಿ ಎಂಬಲ್ಲಿ, ಮುರಿದ ಮನೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ 'ಸೇವಾ ಶ್ರಮ'ವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತ್ತು. ಅದರ ಸೇವಾಕಾರ್ಯಗಳೂ ಸಹ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ೧೯೦೮ರ ಏಪ್ರಿಲ್ ೧೦ರಂದು ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಸ್ವಾಮಿ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದರು ಸೇವಾಶ್ರಮದ ಶಾಶ್ವತ ಕಟ್ಟಡಕ್ಕಾಗಿ 'ಲಾಕ್ಷಾ' ಎಂಬಲ್ಲಿ ಖರೀದಿಸಿದ ಜಮೀನಿನಲ್ಲಿ ಶಂಕು ಸ್ಥಾಪನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಸ್ವಾಮಿ ವಿಜ್ಞಾನಾನಂದರ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಡ ನಿರ್ಮಾಣ ಕಾರ್ಯವೂ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಕೆಂಬಲ್ ಮತ್ತು ಬೃಂದಾವನದ ಸೇವಾಶ್ರಮಗಳೂ ಸಹ ತತ್ಪರತೆಯಿಂದ ದುಡಿಯುತ್ತ ಏಳೆಯತ್ತ ಸಾಗಿದ್ದವು.

ಸಂಘದ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳಾದ ಸ್ವಾಮಿ ಶಾರದಾನಂದರು ಕೊಲ್ಕತ್ತೆಯ ನಾನಾ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ, ಯುವಕರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ತ್ಯಾಗ-ಸೇವೆಯ ಆದರ್ಶವನ್ನು ದೃಢಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸ್ವಾಮಿ ನಿರ್ಮಲಾನಂದರು ಮತ್ತು ಶುದ್ಧಾನಂದರೂ ಸಹ ಈ ರೀತಿಯ ಭಾಷಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅನೇಕ ಯುವಕರು ರಾಮಕೃಷ್ಣ-ವಿವೇಕಾನಂದರ ಆದರ್ಶಗಳಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾಗಿ 'ಬಹುಜನ ಹಿತಾಯ, ಬಹುಜನ ಸುಖಾಯ' ತಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದರು, ಕೆಲವರು ಮಠಕ್ಕೂ ಸೇರಿದ್ದರು. ಒರಿಸ್ಸಾ, ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಹಟ್ಟಾದ ದುರ್ಭಿಕ್ಷು ಪೀಡಿತರಿಗೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಲು ಮಠದ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳು ಟೊಂಕಕಟ್ಟಿ ದುಡಿದರು. ಸಂಸಾರ ತ್ಯಾಗಿಗಳಾದ ನಿರ್ಲಿಪ್ತ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ನೊಂದವರಿಗೆ ಮರುಗಿ ಅವರಿಗಾಗಿ ನಿಸ್ವಾರ್ಥ ಸೇವೆ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಇದು ಇಡೀ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೊಸ ಪಾವನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಂಚಾರಗೊಳಿಸಿತ್ತು. ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರು ಈಗ ಸಶರೀರಿಯಾಗಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅವರ ಅಭಿನ್ನಮೂರ್ತಿಯಾದ, 'ಲಜ್ಜಾ ಪಟಾವೃತ'ಯಾದ ಮಹಾಶಕ್ತಿ ಶ್ರೀಮಾತೆಯವರಿದ್ದಾರೆ. ವಿವೇಕಾನಂದರಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಎಲ್ಲರ ಶಿರೋಮಣಿಯಾದ, ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಮಾನಸಪುತ್ರರಾದ ಸ್ವಾಮಿ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದರಿದ್ದಾರೆ, ಮಠದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ. ಇವರೇ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ನೆಚ್ಚಿನ 'ರಾಜಾ', 'ಅಭಿನ್ನ ಹೃದಯದ ಸಖ.' ವಿವೇಕಾನಂದರು ಹೊತ್ತಿದ್ದ ಕಠಿಣ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಅವರಿಗೇ ತಮ್ಮ ವಿಶಾಲ ಹೆಗಲಮೇಲೆ ಹೊತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮ ಸ್ವಭಾವಸಿದ್ಧ ಊರ್ಧ್ವಮುಖೀ, ಸಮಾಧಿನ್ವಿತ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಧರೆಗಳಿಸಿ, ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಸಂಘದ ದೃಢತೆ ಮತ್ತು ವಿಸ್ತರಣೆಗೆ ತಮ್ಮ ಪ್ರಖರ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ರಾಜಾಮಹಾರಾಜರ ನೀರವ ಆಶೀರ್ವಾದ ಹಾಗೂ ಶುಭಹಾರೈಕೆಗಳು ದಿಸದಿಸೆಗೂ ಪಸರಿಸಿ ಭಾರತದಲ್ಲೂ, ಭಾರತದ ಹೊರಗೂ ಇರುವ ಸೇವಾ ನಿರತರನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿ ನವಚೇತನವನ್ನು ತುಂಬುತ್ತಿದೆ.

(ಮುಂದುವರಿಯುವುದು)

“ಯಾವ ಚೈತನ್ಯವು ಎಚ್ಚರ, ಸ್ವಪ್ನ, ಗಾಢನಿದ್ರೆಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬಹು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತೋರಿ ಕೊಳ್ಳುವುದೋ; ಯಾವುದು ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಇರುವೆಯ ವರೆಗಿನ ಎಲ್ಲ ವಿಧದ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಜಗತ್ ಸಾಕ್ಷಿಯ ರೂಪದಿಂದ ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿರೆಯೋ ಅದೇ ನಾನು, ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿರುವ ಈ ಶರೀರವಲ್ಲ ಎಂಬ ದೃಢವಾದ ಪ್ರಜ್ಞೆಯು ಯಾರಿಗಿರುವುದೋ ಅವನು ಚಂಡಾಲನಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿರಲಿ, ಅವನೇ ಗುರುವು, ಎಂಬುದು ನನ್ನ ತಿಳುವಳಿಕೆ.”

— ಶ್ರೀಶಂಕರಾಚಾರ್ಯ (ಮನೀಷಾಪಂಚಕ, ೧)